

Mindre Meddelelser.

„Vor Frue Høne“.

Ethvert Barn kender en Marie-Høne, og de fleste Entomologer ved, hvoraf Navnet kommer; men det er dog maaske de færreste, der aner, at Navnet har en aarhundred gammel Hævd i de fleste Sprog i Nordvesteuropa.

Da jeg tilfældig er truffet paa Navnet i en Del ældre zoologiske Værker, meddeler jeg her mine Erfaringer derom.

Mariehønsene har faaet denne Betegnelse, fordi Imagines optræder tidligt paa Foraaret omkring Tiden for *Marix Bebudelse* (25de Marts) paa et Tidspunkt, hvor det synlige Insektliv er meget lidt udtalt, og Navnet er fremkommet ganske i Analogi med f. Eks. *Sct. Hans Ormen*.

Iagttagelsen af Mariehønens Fremkomst paa omtalte Tidspunkt synes at være almen Eje. Hvorlangt tilbage Navnet Mariehøne kan føres, er uvist, og Dyrene maa lyde mange Navne, om end det almindeligste i de sidste 300 Aar er, at det er S sammensætninger med *Jomfru Marie* eller Synonymer + et Husdyrnavn, Høne, Ko o. s. v.

In vulgo har det været mere populært end de fleste andre Insekter, dels maaske fordi der er knyttet heldspaaende Tanker til Navnet, dels paa Grund af Dyrets Almindelighed og Uskadelighed. Naar man læser om Folkesikke og tidligere Tidens Overtro, finder man Mariehønen omgivet af en svag Afglans af den Helgendyrkelse, der blev *Scarabæen* til Del i Ægypten, og ligesom det her til Lands har været en yndet Fornøjelse at lade Dy-

rets Bevægelse afgive Omen for Vejret: „Mariehøne, Mariehøne, flyv til Himlen og bed om godt Vejr til imorgen“, har man tilsvarende Forbillede i de romerske Præsters Varslen af Fuglenes Flugt. Betingelserne for at et Insekt skal blive populært er, at det hyppigt faar det elers ikke naturinteresserede Menneske til at rette Blikket imod sig. Dette kan ske paa flere Maader: ved Monstrøsitet eller lign., ved Gavn eller Skadelighed og endelig ved stor Mængdeoptræden. *Linné*¹⁾ nævner i *Fauna suecica* under »*Coleoptera*« 15 svenske Navne, og selv om vi nu ikke regner alle de nævnte Insekter til, hvad vi nu forstaar ved *Coleoptera*, giver disse 15 Navne Beviser paa, hvad der er anført som Betingelser for at gøre Indtryk paa Menigmand f. Eks. *Ekoxe*, *Hornoxe* (Lucanus), *Ållenborn* (Melolontha), *Mahl* (Dermestes), *Åkerhøna*, *Nyckelpiga*, *Jungfru Mariæ Høna* (Coccinella), *Lysmask* (Lampyrus), *Twestiært*, *Ørnmask* (Forficula), *Torraka*, *Dracan* (Blatta) o. s. v., alle Dyr, der ved Udseende, Skadelighed eller Hyppighed præger sig i Bevidstheden.

Mariehønen kommer i første Række med 3 Synonymer, og rent bortset fra hvad Sagn og Overtro, der knytter sig til Dyret, har det store Chancer for at blive yndet som „Legetøj“ for Børn, som Frisch²⁾ fremhæver, og han anfører som Grund herfor, at „den ikke løber saa hurtigt, ikke forskrækker Børnene ved at have lange Ben og at den ikke bider“; det er med Rette, „at disse smaa Biller har den Ære at være opkaldte efter Gud eller Guds Moder“, nemlig: *Gottes Kühlein* eller *Schäflein* eller *Marien Würmlein*.

Af de ældre danske Forfattere, som omtaler Coccinellernes danske Navne skal nævnes i Flæng O. F. Müller³⁾, der bruger Betegnelserne *Agerhøne* eller *Mari-høne*,

1) L. Ed. I. 1746.

2) Beschr. v. allerley Insect. in Teutsch Land. 1730.

3) Zoologiæ Danicæ Prodromus. 1776.

som de af Almuen brugte Navne; samme Betegnelse bruger Hammer¹⁾ og Brünniche²⁾: *Agerhøne*, *Vor Herres Høne*, *Jomfrue Mariæ Høne*, ensbetydende Navne med de svenske og tyske. Tyskerne har dog en større Rigdom, man finder ogsaa brugt *Blattkäfer*, *Sonnenkäfer*, *Blattlauskäfer* eller *Würmlein*, Ord, hvis Betydning og Herkomst ligger lige for.

En ganske morsom Oversigt findes hos Ulysses Aldrovandus³⁾ p. 470 . . . per varias plantas non solum modo per rosas æstatis tempore reperiri facillime potest. Hanc violam Itali, Germani onser frouen Kühe, Belgæ onser vrouwen haentken vocant . . . *Viola* er muligvis en sydeuropæisk Betegnelse for Mariehønen; andre Steder i Værket bruger han det ogsaa og i en Sammenhæng, som om det betød de almindelige sortplettede, rødvingede Coccineller. *Cantharides rotundæ violæ dictæ . . . datur viola colore rubra maculis nigris . . . Cantharis* bliver saaledes et mere omfattende Begreb end nu til dags.

Paa lignende Maade bruger andre Forfattere *Scarabæus* som Slægtsnavn i Stedet for *Coccinella*, saaledes Movfet⁴⁾, Rajus⁵⁾ og M. Lister⁶⁾. Den engelske Almues Navn paa Mariehønen var *Ladybird* eller *Lady cow*, der, da *Lady = Jomfru Marie*, falder ganske sammen med de skandinaviske og tyske Udtryk.

Af de her kort anførte Citater fremgaar, at Betegnelsen for Mariehønsene, særligt de almindelige, den fem- og syvplettede Coccinel, men ogsaa alle lignende Arter, da Menigmand ikke holder saa strængt paa Artsdiagnosen, har haft omtrent samme Betydning i hele den nordvestlige Del af Nordeuropa i de sidste 300 Aar. Ogsaa den

1) Forsøg til en norsk Naturhistorie. 1775.

2) *Prodromus insectologiæ siællandicæ*. 1761.

3) *De animalibus insectis*. 1602. (Bon.)

4) *M: Insectorum sive minimorum animalium theastrum*. Lond. 1634.

5) *R: Historia insectorum*. Lond. 1710.

6) Cit. efter Fabricius: *Species Insectorum*. 1781.

latinske Betegnelse *Coccinella* (den lille Høne) slutter sig nær hertil.

Dens almindelige Udbredelse omtales de fleste Steder, frequens, vulgatissima o. s. v.; ligesom dens sværmvise Optræden. Jeg skal i denne Sammenhæng minde om, at den for nogle Aar siden fandtes i tusindvis paa Københavns Gader (C. 7-punct. L.)

Morsomt nok omtaler ogsaa andre end Frisch, at Børn sætter Pris paa at lege med den. Rajus skriver for over 200 Aar siden: „Vulgo et pueris notissima est hæc species . . . pulcherrima est bestiola.“

Et ganske interessant Forhold skal omtales til Slut, da det findes anført hos flere Forfattere i Tidsrummet 1600 – 1800, nemlig dette, at Bagkroppen af Mariehønen bruges til at forfalske *Cochenille* med, ved at blandes imellem de indtørrede *Cochenille*us, der indeholder et særligt i Fortiden meget brugt rødt Farvestof. Om Navneligheden her spiller nogen Rolle, *Coccinella* = *Cochenille*, og hvilken den er, lader jeg usagt; men et blot nogenlunde Kendskab til blot eet af Insekterne synes at udelukke nogen effektiv Forfalskning.

A. V. S. Norgaard.

Nye og sjældne danske Biller.¹⁾

† *Ophonus rupicola* Sturm. I Hr. Rentier O. Jacobsens Samling fandtes nogle Eksemplarer af denne Art, tagne ved Kongsbjerg paa Møen i Juli 1887.

Amara patricia Duft. Paa en Ekskursion, som jeg d. 12-4-1914 foretog sammen med Hr. Lærer J. P. Kryger til St. Hareskov, hvor Hr. Kryger tidligere havde taget Larven til en Løbebille under Klumper af Lerjord paa Træstubbe, fandt vi en Snes Eksemplarer af den samme Larve, som ved Klækning viste sig at tilhøre nærværende

¹⁾ De med † betegnede Arter ere nye for den danske Fauna.